

(CD-82) ૮ – બધી જ્ઞાનેન્દ્રી, કર્મેન્દ્રી સ્વભાવે

બધી જ્ઞાનેન્દ્રી, કર્મેન્દ્રી સ્વભાવે ગુણધર્મોમાં;
ફક્ત આત્મા જ વરત્યો નહીં, સ્વભાવી ગુણધર્મોમાં.

નથી સૂણવું છતાં સૂણે, બે કાનો શબ્દધ્વનિ ઝીલે,
નથી જોવું છતાં જુએ બે આંખો દ્રશ્યચિત્ર ઝીલે

નથી લેવી છતાં દુર્ગંધ, સ્વભાવે નાક પણ લઈ લે,
જો મરચું જીભ પર મુકતાં, તીખારો તમતમી તુરતે.

સ્પર્શ, ઠંડું, ગરમ, કકરું, સુવાળું ચામડી વર્તે,
શરીરનાં યંત્રવત ભાગો, વિભાવિક કુદરતી કરમે.

જગત જે ભોગવે કરમો, છે આઘાતોના પ્રત્યાઘાત,
જે ભાવેન્દ્રીયો ખરેલી, બન્યો પ્રારબ્ધનો સંગાથ.

મનોબુદ્ધિ ને ચિત્ત અહમ, મહીલાભાવ ઓળખાવે,
કરેલાં સંવિશેષ સ્વભાવ, નીકળતાં દ્રવ્ય જો તાવે.

બીજી કર્મેન્દ્રીયો ચાલે, પૂરવનાં પ્રત્યાઘાતોથી,
ને તેમાં આત્મા માને, હું ચલવું પુરુષાર્થોથી.

‘વ્યવસ્થિત’ પાપ-પુણ્યાધીન, ઘણાં સંયોગને આધીન,
શરીર જે ભોગવે પ્રારબ્ધ, જનમથી મોત પર આધીન.

મનુષ્યો ભાવ નિદ્રાધિન, બીજી સત્તાનાં ઉપરી થઈ,
ક્ષણે ક્ષણ ખેંચે પરમાણું, કરમ નિભિડે કર્તા થઈ.

ચલાવે છે બધું પુદગલ, વિશેષાં રસ સ્વભાવોથી,
ને તેમાં કર્તા થઈ સમજે, મેં વાંચી સાંભળી પોથી.

જો કર્તા હોત પોતે તો બધાએ મરણાં ટાળંતે,
કરણ ત્રિ તંદુરસ્ત બની, ન કોઈ'દિ માંદો થાતે.

જો ચાલે માનવી સત્તા, બધાંનો ઊપરી થઈને,
બધાં શત્રુને મારીને, ફક્ત મિત્રો જ સંઘરીતે
ન જાણ્યો જ્યાં સુધી આત્મા, મૂઢાત્મા ઈન્દ્રીએ તન્મય,
મહા મિથ્યાત્વ અવગાઢે, કરમ બંધી મહા મોહમય.

જો આત્મા વર્તે સ્વસ્વભાવ, પછી આખું શરીર છે 'જેય',
ઉપાદેય મોક્ષ શુદ્ધાત્મા પછી તો વિશ્વ આખું હેય.
મળે જો જ્ઞાની વિજ્ઞાની, ગુપ્ત શુદ્ધાત્મા લક્ષ મિલે,
સહેજાસહેજ વર્તે લક્ષ, સ્વભાવી ગુણધર્મ શિરે. -બધી જ્ઞાનેત્રી..

